

הרב עובדיה יוסף זצ"ל

על שירת בנות בסעודת שבת בנוכחות המחנכים - שו"ת

שאלה*:

כ"ה כסלו תש"ם

לכבוד הרב הראשי, הראשון לציון, הרב עובדיה יוסף שליט"א.
שלום רב לאוהבי תורתך.

הנידון: שירת בנות בסעודת שבת.

כידוע, תורמת השבת תרומה נכבדה לחינוך הדתי בפנימיות הדתיות, דבר שאושר בסקרים ובמשאלים שערכנו בפנימיות. חלק חשוב מאווירת השבת הטובה פנימיות נוצרת בסעודות השבת, שבהן שרים זמירות ושירי שבת, ונאמרים דברי תורה או דברי הגות במחשבת ישראל.

למנהל הפנימייה ולמדריכים חלק נכבד באווירה זו בשבתם בחדר האוכל יחד עם בני משפחתם. המנהל או אחד המדריכים הוא המקדש או המבדיל, הוא האומר דברי תורה, הוא המכוון את השירה, ועצם נוכחות המשפחות משפיעה לטובה. נוצרת אווירה של משפחה גדולה הסועדת יחד את סעודותיה, עם ראש המשפחה בראש. אולם בפנימייה דתית של בנות קיים קושי הלכתי: שירת הבנות. לעיתים יושב מנהל הפנימייה ולידו בניו הגדולים שבאו מהשיבה, וכיצד יישבו וישמעו שירת נשים? ולכן נמנעים רבים מלסעוד סעודות שבת בחדר האוכל, וכל אותה אווירת שבת שתיארתי קודם נמוגה. השבת נראית כמשפחה ללא ראש ר"ל. אני שואל: היש דרך להתיר לגברים להשתתף בסעודת השבת מבלי להיכשל בשמיעת קול אשה? אודה לכבודו על תשובתו. בכבוד רב, אורי פיקסלר, מפקח.

* הדברים מפורסמים כאן לכבודו של מרן הגאון הרב עובדיה יוסף זצ"ל, שבימים הקרובים (ג' במרחשון) תימלא שנה לפטירתו. אני מודה לידידי הרב אלישע פיקסלר שליט"א, בנו של השואל ז"ל, על העברת השאלה והתשובה לפרסם ב'המעין'.

י"ד טבת תש"מ, שנת "עזי וזמרת" י-ה לפ"ק

לכבוד רבי אורי פיקסלר הי"ו, מפקח הפנימיות הדתיות בישראל, משרד החינוך והתרבות.

שלום וברכה וישע רב.

קראתי את מכתבו מיום כ"ח כסלו תש"מ, ועל כגון זה נאמר: "שאלת חכם חצי תשובה". ואתכבד להשיבו בקצרה כמיסת הפנאי.

בשדי חמד (מערכת ק' כלל מב) הביא דברי הגאון רבי אהרן טולידו בספר "דברי חפץ" (דף קיג ע"ב), שכתב שדין "קול באשה ערוה" אינו נוהג כשהיא משוררת שירות ותשבחות להשי"ת אם אינו מתכוין ליהנות מקולה. וכתב שהמעין בדבריו ישפוט בצדק שדבריו נכוחים, אלא שבודאי נכון להחמיר בזה. (ובזה ניחא מה שאמרו בברכות (נז): שלושה משיבין דעתו של אדם, אלו הן: קול, מראה וריח. ופירש רש"י, קול ערב של אשה. והקשו, הרי קול באשה ערוה! ולפי זה יש לומר שהכוונה בשירי קודש. ועוד יש ליישב, וראה בשו"ת יביע אומר חלק א' (חלק אורח חיים סימן ו'). ע"ש.).

והגאון רבי יחיאל יעקב וינברג בשו"ת שרידי אש חלק ב' (סימן ח') האריך בדבר מנהג החרדים בקהילות אשכנז שאנשים ונשים מזמרים יחד זמירות קודש בשבת, וכתב, שהעידו לו שהגאון הצדיק רבי עזריאל הילדסהיימר זצ"ל, וכן הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל, התירו לאנשים ונשים לזמר יחדיו בזמירות קודש, משום תרי קלי לא משתמע, ואף שאין טעם זה מספיק, הנה גם בשדי חמד הביא להקל בזה (בשם דברי חפץ הנ"ל). ויש סניף להיתר זה ממה שכתב הרמ"א באבן העזר (סימן כא) שכל שאינו עושה דרך חיבה של קריבה רק כוונתו לשם שמים מותר. והוא הדין לכאן שהכוונה לשם שמים לעורר רגשות דת קודש אצל הבנות, ולנטוע בליבותיהן חיבה לקודשי ישראל, לכן יש להקל. וכמו שאמרו כיוצא בזה במסכת תמורה (יד). בהיתר כתיבת תורה שבעל פה, משום עת לעשות לה' הפרות תורתך. ואמרו: מוטב תיעקר אות אחת מן התורה ולא תשכח תורה מישראל. ולכן יש לסמוך בזה על גדולי רבני אשכנז שהיו בקיאים בחכמת החינוך, וידעו רוח בנות הדור שיש להן רגש כבוד עצמי, ורואות עלבון באיסור השתתפות בזמירות קודש, ויכול לגורם להן התרחקות מהדת והמסורת, ולכן התירו משום צורך השעה. ובאמת שענינו הרואות שגדולי רבני אשכנז הצליחו בחינוך הבנות והנשים הצעירות לקרבן לתורה וליראת שמים יותר מגדולי שאר מקומות וכו', ע"ש.

OVADIA YOSSEF
RICHON LEZION CHIEF RABBI OF ISRAEL

עובדיה יוסף
ראשון לציון הרב הראשי לישראל

י"ד טבת ה'ש"מ
Jerusalem
שנת "עזי ודמרת" י-ה לפ"ק.

לכבוד
רבי אורי פיקסלר הי"ו
מפקח הפנימיות הדתיות בישראל
משרד החינוך וההכשרות.
שלום וברכה. וישע רב,

קראתי את מכתבו מיום כ"ח כסלר ה'ש"מ, ועל כגון זה נאמר: "שאלת חכם חצי תשובה", ואתכבד להשיבו בקצרה כמסת הפנאי.

בשדי חמד (מערכת ק' כלל מב) הביא דברי הגאון רבי אהרן טולידו בספר "דברי הפז" (דף ק"ג ע"ב) שכתב, שדין "קול באשה ערוה" אינו נוהג כשהיא משוררת שירות והשבתות להשי"ה, אם אינו מחכרין ליהנות מקולה. וכתב, שהמעין בדבריו ישפוט בצדק שדבריו נכוחים, אלא שבדאי נכון להחמיר בזה. (ובזה ניהא מה שאמרו בברכות (נז:): שלשה משיבין דעתו של אדם, אלו הן: קול, מראה וריח. ופירש רש"י, קול ערב של אשה. והקשו, הרי קול באשה ערוה. ולפי זה יש לזמור שהכורנה בשירי קודש. ועוד יש ליישב, וראה בשו"ת יביע אומר חלק א' (חלק אודת חיים סימן ר') ע"ש. והגאון רבי יחיאל יעקב וינברג בשו"ת שרידי אש חלק ב' (סימן ח') האריך בדבר מנהג החרדים בקהל אשכנז שאנשים רבנים מזמרים יחד זמירות קודש בשבת, וכתב, שהעידו לו שהגאון הצדיק רבי עזריאל הילדסהיימר זצ"ל, וכך הגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל, החירו לאנשים רבנים לומר יחדיו בזמירות קודש, משום הרי קלי לא משתמע, ואף שאין טעם זה מספיק, הנה גם בשדי חמד הביא להקל בזה (בשם דברי חפץ הנ"ל). ויש סניף להיתר זה ממה שכתב הרמ"א באבן העזר (סימן כא) שכל שאינו עושה דרך חיבה של קריבה רק כרונתו לשם שמים מותר. והוא הדין לכאן שהכורנה לשם שמים לעורר רגשות דת קודש אצל הבנות, ולנטרע בליבותיהן חיבה לקדשי ישראל, לכך יש להקל. וכמו שאמרו כירצא בזה במסכת תמורה (יד). בהיתר כחיבת תורה שבעל פה, משום עת לעשות לה' הפרו תורתך. ואמרו: מוטב תיעקר אותה מן התורה ולא תשכח תורה מישראל, ולכן יש לסמוך בזה על גדולי רבני אשכנז שהיו בקיאים בחכמת החינוך, וידעו רוח בנות הדור שיש להן רגש כבוד עצמי, ודואות עלבון באיסור השתתפות בזמירות קודש, ויכול לגרם להן החרתנות מהדת והמסורת, ולכן התירו משום צורך השעה, ובאמת שענינו הרהרות שגדולי רבני אשכנז הצליחו בחינוך הבנות והנשים הצעירות לקרבן לתורה וליראת שמים יותר מגדולי שאר מקומות וכו'. ע"ש.

אין צורך להרבות במלים על מה שנאמר בספר שרידי אש הנ"ל, בשם גדולי רבני אשכנז, כי רוח ה' דיבר בס' ומלחו על לשונם. ואם אפשר להחמיר שהבנים הגדולים של המנהלים והמחנכים לא ישתתפו בסעודות השבת שם, כדי שלא יצטרכו לשמוע זמרת בנות, הנה מה טוב, ואם אי אפשר יש להם על מה שיסמוכו. והנה להם לישראל. (וראה מה שכתבתי בשו"ת יביע אומר חלק ג' חלק אבן העזר סימן י' אות ט', בשם הלבוש והאחרונים, ואכמ"ל).

בכבוד רב
עובדיה יוסף
ראשון לציון הרב הראשי לישראל.

אין צורך להרבות במלים על מה שנאמר בספר שרידי אש הנ"ל בשם גדולי רבני אשכנז, כי רוח ה' דיבר בס' ומלחו על לשונם. ואם אפשר להחמיר שהבנים הגדולים של המנהלים והמחנכים לא ישתתפו בסעודות השבת שם, כדי שלא יצטרכו לשמוע זמרת בנות, הנה מה טוב, ואם אי אפשר יש להם על מה שיסמוכו. והנה להם לישראל. (וראה מה שכתבתי בשו"ת יביע אומר חלק ג' חלק אבן העזר סימן י' אות ט', בשם הלבוש והאחרונים, ואכמ"ל).

בכבוד רב
עובדיה יוסף
ראשון לציון הרב הראשי לישראל